

Wat in 1906 door het Rijksarchief in Arnhem werd gekocht als 'handschrift van Andries Schoemaker' was daarvoor in handen van Gerrit Verloop te Barneveld.¹ Blijkbaar was er geen titelblad en werd over het handschrift geschreven als 'de boeken van den Heer Verloop'.

Verloop, Van Thiel en Mettenbrinck

- De Barneveldse gemeenteontvanger Gerrit Verloop (1823-1905) was een zoon van Barend Verloop (1793-1870) en Willemina van Thiel (1795-1845) te Utrecht. Gerrit woonde in zijn jeugd² bij zijn tante Nennetje, een zuster van zijn moeder. Deze Nennetje van Thiel (1763- 1837) was in tweede echt gehuwd met Johannes Barend Mettenbrinck (1776-1860), burgemeester van Barneveld. De leden van de familie Verloop waren van oudsher timmerman en molenmaker in of bij Groot Ammers en later in Utrecht.³

- De familie Van Thiel was een oude Barneveldse koopmansfamilie. Hendrik van Thiel (1736-1870) was rademaker in Barneveld en gehuwd met Willempje Everts. Dochter Nennetje trouwde met Salomon Jan van Keulen en na diens dood met Johannes Barend Mettenbrinck. Zoon Gerrit (1764-1812) trouwde met Woutertje Buitenhuis en de oudste van hun 8 kinderen, Wilhelmina, trouwde met Barend Verloop.⁴

- Johannes Barend Mettenbrinck⁵ was in Amsterdam geboren als zoon van Johan Herman Mettenbrinck en Susanna Meij. In 1811 was hij maire en na de Franse bezetting burgemeester van Barneveld. In 1807 trouwde hij met de 13 jaar oudere en kinderloze weduwe Nennetje van Thiel. Burgemeester Mettenbrinck was lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam en een verzamelaar van allerlei antiquiteiten, waaronder ook geschreven en gedrukte boeken. Dat blijkt uit een auctie-catalogus van de veiling van zijn bezittingen in 1861 in het "Huis met de Hoofden" te Amsterdam.⁶

Tot de collectie van Mettenbrinck behoorde ook de verzameling topografische tekeningen met beschrijvingen waarvan we nu weten dat het een handschrift van Andries Schoemaker was. Deze verzameling is in zijn auctie-catalogus niet te vinden. Die is waarschijnlijk onderhands nagelaten aan het neefje Gerrit Verloop dat, althans voor een deel, in hun kinderloze gezin was opgegroeid. Hoe Mettenbrinck deze verzameling in zijn bezit heeft gekregen is niet bekend. Gezien zijn afkomst uit Amsterdam ligt het minder voor de hand dat het uit familiebezit kwam. Omdat Mettenbrinck verzamelaar was is aan te nemen dat hij het gekocht heeft. Maar in tegenstelling tot veel andere Schoemaker-handschriften⁷ is de verkoper niet bekend.

De in Utrecht geboren Gerrit Verloop heeft een groot deel van zijn jeugd in Barneveld gewoond. Behalve bij zijn tante Nennetje ook bij zijn ongehuwde nicht Evertje Florijn,⁸ Catharinesstraat 189, dus dicht bij het burgemeestershuis⁹. Gerrit huwde in 1861 met Engelina van Laar, met wie hij drie kinderen kreeg. In 1858 werd hij hulp-ontvanger van de gemeente Barneveld en in 1864 ontvanger. In 1866 werd hij daarnaast benoemd tot directeur van de Nustspaarbank. Hij overleed in Barneveld op 28 juni 1905. Zijn naam is bewaard gebleven in de naar hem genoemde Verlooplaan.

Gerrit Verloop had de verzameling bladen met topografische tekeningen van zijn oom geërfd. De oorspronkelijke banden waren blijkbaar los geraakt en waarschijnlijk ontbrak het titelblad. In elk geval werd het handschrift niet als van Schoemaker herkend. Verloop ordende de bladen alfabetisch en liet ze opnieuw inbinden. Na Verloop's dood werd het handschrift geveild en door het Rijksarchief in Gelderland gekocht. Uit de tijd van Verloop zijn een 'Register der Teekeningen', een gedeeltelijke transcriptie en een aantal (overtrek)tekeningen bewaard gebleven.

Nairac en Bouwheer

Van Gerrit Verloop is niet bekend dat hij zich actief met de inhoud van het manuscript bezig hield.

- Carl August Nairac (1813-1885) deed dat waarschijnlijk wel. Nairac was zeer geïnteresseerd in alles wat met oudheidkunde te maken had. Hij was in Deventer geboren, studeerde in Leiden en werd daarna advocaat in Arnhem. In 1841 werd hij burgemeester van Barneveld. Hij schreef met medewerking van de gemeentebode Hendrik Bouwheer een viertal boekjes over geschiedkundige onderwerpen uit Barneveld en omgeving en gaf er lezingen over. Eveneens in samenwerking met Bouwheer richtte hij in 1875 een oudheidkamer met archeologische en andere historische voorwerpen in, waaruit het Veluws Museum Nairac is voortgekomen.

- Hendrik Bouwheer (1842-1909) is geboren en overleden in Barneveld. Hij kwam uit een landbouwersgeslacht en werd in 1869 gemeentebode in Barneveld. In 1874 trouwde hij met zijn nicht Johanna Bouwheer, met wie hij drie kinderen kreeg. Met burgemeester Nairac deelde hij een brede historische belangstelling en hij verzamelde allerlei informatie over Barnevelde omstreken. Zijn publicaties, brieven en aantekeningen zijn te vinden in de 'Collectie Bouwheer' in het Veluws Museum Nairac, dat is ondergebracht in het Gemeentearchief van Barneveld.

Van de drie heren op het gemeentehuis van Barneveld, Verloop, Nairac en Bouwheer, was Bouwheer degene die het schrijfwerk deed. Bij zijn geschriften bevindt zich een negen bladzijden tellende lijst met: *Onderschriften onder de teekeningen in de boeken Gelderland van den Heer Verloop*.¹⁰ De lijst bevat een vrij volledige opgave van alle

onderschriften in deel 1 van het manuscript; van deel 2 zijn er maar enkele genoemd. De schrijver had blijkbaar moeite met het handschrift van Schoemaker en was niet goed op de hoogte van de geografische namen. De spelling is vaak onzorgvuldig of fout.

Van Bouwheer is ook een schoolschrift met op de omslag *Pronk - Kastelen Veluwe*.¹¹ Op 37 bladzijden heeft hij daarin gedeelten uit 'de boeken van den Heer Verloop' overgeschreven die betrekking hebben op Barneveld en omgeving. Ergens staat een datum: 17 Febr: 74. Waarschijnlijk zijn ook de ongeveer 75 tekeningen van huizen op de Veluwe die uit de 'boeken van den Heer Verloop' zijn nagetekend van Hendrik Bouwheer. Het zijn wat onbeholpen tekeningen in potlood en rood, blauw en groen krijt. De verhoudingen kloppen vaak niet, maar de tekeningen geven toch wel een redelijk goede indruk van de tekeningen in het manuscript.

In de collectie bevindt zich verder een geschreven *Register der tekeningen (...)*, dat een (vrijwel) volledige weergave geeft van de namen van de afgebeelde gebouwen of dorpen in het handschrift Schoemaker.¹² Van dit 'Register' is ook een (vermoedelijke) kopie en een kopie van die kopie bekend van resp. H.M. Werner en W.A. Beelaerts van Blokland. Daarop zal hieronder nader worden ingegaan.

Al dit materiaal is van groot belang voor een reconstructie van het later in Arnhem het verbrande handschrift Schoemaker.

Alexander Ver Huell

Jhr. mr. Alexander Willem Maurits Carel Ver Huell (1822-1897) was afkomstig uit een aanzienlijk Gelders geslacht. Hij had in Leiden zijn rechtenstudie voltooid, maar heeft nooit een beroep uitgeoefend, bleef ongehuwd en leidde een afgezonderd en in zich zelf gekeerd leven. Hij hield zich bezig met de tekenkunst en met zijn geliefde Gelderland en op dat gebied heeft hij veel verzameld, getekend en gepubliceerd. Zijn verzameling topografische kunst vormde de basis voor de Topografische Atlas Gelderland in het tegenwoordige Historisch Museum Arnhem. J. Bervoets schreef een levensbeschrijving over Ver Huell.¹³

De hierna te noemen H.M. Werner kwam na zijn pensionering in 1883 regelmatig bij Ver Huell aan huis en in diens aantekeningen voor zijn *Geldersche Kasteelen* noemt hij zes keer een *décalque*¹⁴ van Ver Huell, maar die komen niet uit het manuscript Schoemaker. In de *Altas Gelderland* van het Historisch Museum Arnhem vonden we wel acht tekeningen van Ver Huell met daarop 'Doortrek naar A. Schoemaker'.¹⁵ Er zijn tekeningen bij naar Pronk en De Haan, die door Schoemaker waren nagetekend, en ook naar ingeplakte J.S.-tekeningen. Op geen van deze tekeningen komt de naam Schoemaker voluit voor; Ver Huell heeft dus geweten dat het om een manuscript van Schoemaker ging. Waarschijnlijk heeft hij er meer uit overgetekend, maar zijn nalatenschap is zeer verspreid geraakt en vaak ongeordend en zijn publicaties zijn niet erg duidelijk.

H.M. Werner

Hendrik Marinus Werner (1846-1930)¹⁶ was officier bij de cavalerie. Hij werd opgeleid aan het K.M.A. te Breda en na zijn actieve dienstperiode in 1883 als ritmeester op non-actief gesteld. Vanaf dat jaar verschenen van hem publicaties op het gebied van geschiedenis en kunst, hoofdzakelijk over kastelen. Zijn belangrijkste, althans meest bekende, werk is het tweedelige *Geldersche Kasteelen*¹⁷, dat in 1906 en 1908 verscheen. Daarnaast schreef hij veel artikelen, vooral in *De Geldersche Volksalmanak*, waarin hij elk jaar een kasteel behandelde. Ook in *De Navorscher* en genealogische en heraldische tijdschriften komen we artikelen van hem tegen.

In *Geldersche Kasteelen* staan ruim negentig afbeeldingen, bijna allemaal van kastelen. De herkomst van die afbeeldingen wordt echter nergens vermeld. Een achtstal¹⁸ lijkt rechtstreeks gereproduceerd te zijn uit wat wij nu kennen als het in 1944 in Arnhem verbrande handschrift van Andries Schoemaker. De aantekeningen en andere materialen die Werner voor zijn publicatie gebruikte zijn bewaard gebleven.¹⁹ Daarin komen foto's en calques van in het boek gebruikte afbeeldingen voor, waaronder ook uit het ms Schoemaker. In een aantekening van Werner staat: 'Drie der platen, die wij aan deze verhandeling toevoegen, ofschoon vervaardigd naar losse, onuitgewerkte, hier en daar zelfs met de eisen der tekenkunst strijdige schetsen (...)'. Ze staan in zijn boek in deel II, p. 373. Het zijn afbeeldingen van het huis Middagten naar Pronk en De Haan. Duidelijk getekend door Andries Schoemaker, maar diens onbeholpen stijl kende Werner blijkbaar niet.

In 1919 gaat Werner daar in het maandblad *Op de hoogte*, in een artikel 'Landschapsteekenaars uit de 18^e eeuw', nader op in.²⁰ Het artikel begint met een beschouwing over kunst en gaat dan over naar landschapschilders en -tekenaars. Op p. 509 schrijft hij over Cornelis Pronk o.a.:

"Maar zijn grote liefhebberij bestond uit het teekenen van stads- en dorpsgezichten,(...). Hiertoe ging hij telken zomer om zoo te zeggen dagelijks er op uit, veelal in gezelschap zijner leerlingen, de Haen, de Beijer, van Liender, enz. of van zijn vriend Andries Schoemaker."

Op p. 511 gaat het over Andries Schoemaker, 'oudere vriend van Pronk en dikwijls diens tochtgenoot op zijne teekenreizen door het land'. Werner heeft het over Schoemakers leven en activiteiten en vermeldt dat de rijke, door hem nagelaten verzameling grotendeels in het bezit is van de Koninklijke Bibliotheek. Hij vervolgt dan:

"In verband met het bovenstaande willen wij met een enkel woord de aandacht vestigen op het schetsboek van C. Pronk en zijne leerlingen, en waaraan waarschijnlijk Andries Schoemaker heeft medegearbeid. Het bestaat uit ruim 1200 folio bladen oud-Hollandsch papier, waarop voorkomen 523 schetsen en teekeningen van steden, dorpen, huizen, kasteelen, kerken, kloosters, ruinen, enz., bijna alle in Gelderland gelegen, sommige van meer of minder uitvoerige schriftelijke toelichting voorzien.

Deze belangrijke verzameling was eertijds in bezit van den heer G. Verloop, gemeenteontvanger te Barneveld, die haar van een oom geërfd had, de bladen alphabethisch ordende en ze toen in twee zware folio deelen liet inbinden. Na zijn dood kwam zijn inboedel in 1906 te Amsterdam onder den hamer en werd dit werk voor f 400.- aangekocht ten behoeve van het Rijksarchief te Arnhem, waarin het zich thans bevindt."

Werner baseert zijn verhaal blijkbaar op aantekeningen van vóór 1906, toen nog niet bekend was dat 'het schetsboek van C. Pronk en zijne leerlingen' een manuscript van Schoemaker was, dat behoort bij de zojuist door hem genoemde rijke verzameling die voor een groot deel in het bezit van de Koninklijke Bibliotheek is. Dat is te meer merkwaardig omdat het Rijksarchief in Arnhem dat vanaf 1906 wel wist.²¹

Werner vervolgt dan:

"Vele dier teekeningen zijn geteekend: C. Pronk; andere: A. de Haen; de meeste vermelden den naam van den teekenaar niet. Sommige plaatjes zijn uiterst fijn en nauwkeurig in bijzonderheden in oostindischen inkt uitgewerkt; vele andere zijn slechts ruwe, losse, soms onvolkomene, zelfs misteekende schetsen, maar wat het onschatbaar belangrijke dezer verzameling uitmaakt, is dat de meeste: huizen, kasteelen, gezichten, enz. te aanschouwen geven, die lang zijn verdwenen en waarvan nergens elders afbeeldingen te vinden zijn, daar van alles wat hier bijeen is - op enkele uitzonderingen na, zie bijv. de platen in: „Geldersche Kasteelen," 2 deelen 4o, - nimmer iets in druk is verschenen. Ook de oude stadsgezichten van Arnhem, Nijmegen, Wageningen, Hattem, Zutphen, enz. zijn hoogstbelangwekkend."

Hier wordt voor het eerst de herkomst van een deel van de afbeeldingen in het ruim tien jaar eerder verschenen *Geldersche Kasteelen* genoemd. Maar bedoelt Werner nu dat de tekeningen dóór of náár Pronk of De Haen getekend zijn? Hij lijkt het in het midden te laten. De werkelijkheid is dat Schoemaker de tekeningen van Pronk en De Haen in zijn manuscripten overtekende. Daar zette hij de naam van de oorspronkelijke tekenaar en het jaartal bij. Daarnaast maakte hij tekeningen naar eigen schetsen, die hij signeerde met A:S: en, vooral, naar oude bronnen, waar geen herkomst en vaak ook geen jaartal bij vermeld werd. Het waren die tekeningen van Schoemaker, die Werner aanduidde als 'ruwe, losse, soms onvolkomene, zelfs misteekende schetsen'.

De plaatjes die 'uiterst fijn en nauwkeurig in bijzonderheden in oostindischen inkt uitgewerkt' zijn, zijn ingeplakte tekeningen die allemaal van dezelfde tekenaar afkomstig waren en deels gesigneerd met J.S. Ook hierbij zijn tekeningen naar recente schetsen, maar ook veel naar oude voorbeelden. In het hoofdstuk 'Het verbrande manuscript' wordt hierop verder ingegaan.

Omdat Werner bij zijn tekeningen geen herkomst vermeldt, is soms moeilijk na te gaan of ze uit het manuscript Schoemaker of uit een indirecte bron gereproduceerd zijn. In totaal vonden we bij Werner, in zijn 2-delige *Gelderse Kastelen*, het artikel 'Landschapsteekenaars in de 18^e eeuw' en zijn bewaard gebleven manuscripten een twintigtal tekeningen die rechtsreeks uit het manuscript Schoemaker gereproduceerd kunnen zijn. In de annotatie bij de gereproduceerde tekeningen is de herkomst aangegeven.

Bij de bewaard gebleven papieren van Werner bevindt zich ook een eigenhandig geschreven *Register der teekeningen voorkomende in een werk in handschrift over de Provincie Gelderland, toebehoorende aan den Heer Verloop te Barneveld*.²² Zoals al eerder vermeld is dat vrijwel zeker een kopie van de lijst die zich in het Gemeentearchief van Barneveld bevindt. Boven de titel is in onbekende hand geschreven: 'aus: Manuskript von H.M. Werner, "Geldersche Kastelen" in: Bibliotheek Arnhem Sig. MS 117'. Iemand heeft onderaan de lijst aangetekend dat er 523 'teekeningen en schetsen' zijn genoemd. Dat aantal klopt ongeveer met onze telling.

Later is onderaan de lijst in andere hand een NB toegevoegd met de volgende inhoud:

"Deze verzameling (orig. teekeningen van C. Pronk en zijne leerlingen?) gebonden in 2 zware f^o deelen is, na den dood van den heer G. Verloop te Amsterdam op eene auctie verkocht en toen aangekocht voor f 400,- ten behoeve van het Rijksarchief v. Gelderland te Amsterdam A^o 1905."²³

Onder dit stukje staat een paraaf, die afkomstig lijkt te zijn van Jan Harmen Bernard Becking (± 1857-1928), notaris te Vaassen. Het is niet duidelijk waarom Becker dit handschrift van Werner in handen had. Blijkbaar heeft hij het manuscript in of na 1905 ingezien en deze toevoeging gemaakt.

In de catalogus van handschriften van Bibliotheek Arnhem wordt opgemerkt²⁴ dat:

het register van Werner van belang is omdat de tekeningen waarnaar het verwijst blijkens ingewonnen informatie op dit moment niet meer beschikbaar zijn. Na de dood van Verloop werden de twee folio delen (...) gekocht door het Rijksarchief in Gelderland en daar zijn ze blijkbaar niet.

In 1999 was in Arnhem het manuscript Schoemaker, dat daar in 1944 verbrand was, blijkbaar niet meer bekend. In Barneveld is de herinnering gelukkig levend gebleven.

Register der teekeningen

Behalve de reeds genoemde is een nog een derde exemplaar van de 'Register'. Dat is nagelaten door Jhr. Mr. W. A. Beelaerts van Blokland en komt in het volgende hoofdstuk nog ter sprake.

We zetten de drie exemplaren nog even op een rijtje.

- *Register der Teekeningen in een Werk in Handschrift over Gelderland, voorkomende, toebehoorende aan den heer Verloop te Barneveld.*

dit is het origineel, vermoedelijk geschreven door G. Verloop, in museum Nairac, Barneveld, gepubliceerd door Gerjan Crebolder in *Een byzonder Schoutampt*, 2002, bijlage II, p. 157-163.

- *Register der teekeningen voorkomende in een werk in Handschrift over de provincie Gelderland, toebehoorende aan den heer G. Verloop te Barneveld.*

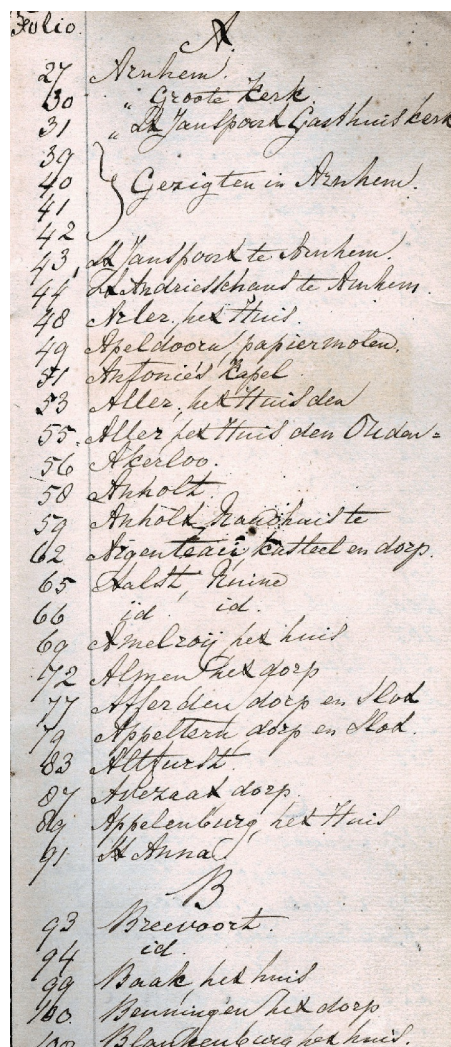
een kopie in het handschrift van H.M. Werner, in Bibliotheek Arnhem ms 117

- *Register der teekeningen van A. Schoemaker enz. (Rijksarchief in Gelderland)*

een kopie in onbekend handschrift, gemaakt omstreeks 1910, waarschijnlijk in opdracht van Jhr. Mr. Willem Adriaan Beelaerts van Blokland (1883-1935) en voorkomende in diens nalatenschap, particulier bezit.

De drie lijsten zijn, op kleine lees- of schrijffouten na, aan elkaar gelijk. De volgorde waarin ze zijn geschreven blijkt uit enkele verschillen in de schrijfwijze. Zo staan bijvoorbeeld in het exemplaar Barneveld de woorden Dorp, Slod, Huis, Ruïne, Raadhuis etc. meestal met een beginhoofdletter. Werner neemt dat over, maar verandert Slod in Slot. Bij Beelaerts van Blokland is het dorp, slot, huis, ruïne, raadhuis etc. in kleine letters geworden. Een aardig voorbeeld zien we bij fol. 77, Afferden; daar staat resp.: 'dorp en Slod', 'dorp en Slot' en 'slot en dorp'.

In het 'Register' zijn, per folionummer, alleen de huis- of plaatsnamen vermeld, met soms als toevoeging Huis, Dorp, Slot etc. Als er op hetzelfde blad een tweede tekening staat is dat niet aangegeven.

De volgorde in het 'Register' is die van het manuscript Schoemaker. Schoemaker noemt de namen in alfabetische volgorde van de eerste letter, maar bij de tweede en volgende letters wijkt dat nog al eens af. Zodoende kwam Arnhem bovenaan te staan. Evenals bij de andere provincies begon Schoemaker ook hier met een algemeen overzicht. Daardoor staat de eerste tekening, van Arnhem, pas op folio 27. De laatste op de lijst is Zinderen folio 1229.

Bij de reconstructie van het manuscript Schoemaker is dit Register van groot belang omdat het, ondanks zijn beperkingen, een overzicht van de inhoud geeft en als skelet voor het invullen van gegevens uit andere bronnen kan dienen.

Het oorspronkelijke Register, vermoedelijk van G. Verloop.

1 Noten Verloop

- 1 Met veel dank aan Gerjan Crebolder, oud-archivaris van de gemeente Barneveld, die me op het bestaan van
2 deze Veluwe gegevens opmerkzaam maakte en aan de verwerking ervan zijn medewerking gaf.
3 Register volkstelling 1829/1830 en Bevolkingsregister Barneveld 1827
4 Zie voor de familie Verloop *Nederland's Patriciaat* 1990 met een aanvulling in 1997.
5 Meer gegevens over deze familie in publicatie nr. 2 van de Vereniging Veluwe Geslachten, 1977
6 Zie ook Gerjan Crebolder, 'Johannes Barend Mettenbrinck' in *Oud-Barneveld*, nr. 61
7 *Catalogus van eene keurige en belangrijke verzameling Antiquiteiten, als manuscripten, drukwerken, beeldwerk, geschilde glazen, mozaik, weef- en tapijtwerk, onixen, kostbaarheden als ook rariteiten, kasten Japansche lakwerken, benevens eene collectie gekleurde en ongekleurde Oost-Ind., Japansche, Chineesche, Saxische en andere porselein, en eindelijk eenige Muzijk-instrumenten, meereendeels bijeenverzameld door wijlen den Wel-Ed. Geb. Heer J.B. Mettenbrinck, Oud-Burgemeester der Gemeenten Barneveld c.a.. Lid van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam (...)* (Barneveld, 1861).
- 8 Jeanine Otten in 'De Atlas Schoemaker' in *Voor Nederland bewaard*, 1995, p. 180: 'De reeks manuscripten van Schoemaker viel na de dood van Gerrit uiteen. Op 18 februari 1737 werd de serie in veiling in parten verkocht en kwam weer gedeeltelijk aan het eind van de negentiende eeuw, tussen 1880 en 1909, in Brussel op de markt.' In noot 13 op p. 187 merkt zij op dat deze banden hoogstwaarschijnlijk afkomstig waren uit de bibliotheek van ridder Barend van Lockhorst (1771-1831), die een deel van zijn leven nabij Brussel woonde. Tot zo ver Otten. De omvangrijke boeken- en manuscriptenverzameling van Van Lockhorst bleef nog lange tijd in het bezit van diens familie. In het hoofdstuk 'De handschriften topografie en geschiedenis' op deze site wordt van verscheidene manuscripten de herkomst genoemd. Vanaf omstreeks 1880 werden delen uit de bibliotheek Van Lockhorst door Brusselse antiquaren verkocht en het restant kwam mei 1910 op de veiling G. Elte te Leiden onder de hamer. Zeker is dat Mettenbrinck, die leefde van 1776-1860, niet uit de hier genoemde verkopen gekocht kan hebben. Dat al eerder iets uit de verzameling Van Lockhorst is verkocht is niet uitgesloten. Maar omdat de bibliotheek Van Lockhorst voor zover bekend nooit helemaal is gecatalogiseerd is niet na te gaan of het manuscript Gelderland er in voorkwam. Zoals in het hoofdstuk 'Beschrijvinge vande stadt ende landt van Dendermonde' op deze site blijkt komt dat boek uit de grote bibliotheek van Karel Van Hulthem (1764-1832), die in 1836 in Gent werd verkocht. Qua jaartal komt dat beter uit, maar verdere gegevens zijn niet bekend. Het blijft al met al dus (nog) onduidelijk hoe Mettenbrinck aan het Schoemaker- manuscript Gelderland kwam.
- 9 Evertje Florijn (±1787-1863) was een onechte dochter van Hendrik Florijn en Willempje Evers, verwekt door Gerrit van Thiel, jongere broer van Nennetje
10 GAB, Bevolkingsregister 1827-1832
11 G. Crebolder, 'Een byzonder Schoutampt', 2002 bijlage I, p. 151-156
12 Zie hierover G. Crebolder, pag. 15-16
13 Crebolder, bijlage II, p. 157-163. Hierin ontbreekt folio 1155, Wadenoyen, Kerk, die wel bij Storm Buiysing voorkomt (kerk te Wadenoyen: teek. naar C. Pronk, 1728.)
14 J. Bervoets, *Alexander Ver Huell 1822-1897. Een levensbeschrijving*; dissertatie 1992, p. 218
15 décalque: overtrektekening op transparant papier
16 0148, Bronkhorst (04476); 0230, Doornweerd (04493); 0328, Elburg (04475); 0361, Gendringen (04477); 0584, Keizerskroon (04479); 0682, Mariendaal (04480); 0682, Mariendaal (04481); 1222, Galileeen (09997). Vooraan het folionummer in het manuscript Schoemaker, tussen haakjes het archiefnummer in het Historisch Museum Arnhem.
- 17 Zie Levensbericht in *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde*, 1931
18 H.M. Werner, *Geldersche kasteelen: Historische, Oudheidkundige en Genealogische studiën*, deel 1, 1906, deel 2, 1908.
19 3 x Keppel, 3 x Middagten, 't Oude Loo en 't Huis Ruurlo
20 Bibliotheek Arnhem, ms 117, H.M. Werner, Geldersche Kastelen, portefeuilles in 5 dozen.
21 H.M. Werner, 'Landschapsteekenaars uit de 18^e eeuw' in *Op de hoogte, maandschrift voor de huiskamer*, 1919, p. 507 - 524.
22 In de *Verslagen van 's-Lands Oude Archieven*, XXIX 1906, 's-Hage 1907, staat op p. 25 de vermelding van de aankoop van het handschrift, 'in de eerste helft der 18^e eeuw vervaardigd door Andries Schoemaker'.
23 Dit 'Register' bevindt zich in Bibliotheek Arnhem, ms 117, waar het onderdeel uitmaakt van vijf portefeuilles met van Werner afkomstige stukken.
24 Volgens latere gegevens waren er zes delen; blijkbaar zijn de oorspronkelijke twee banden later herbonden. Zie verder noot 2 van het hoofdstuk 'Het verbrande manuscript'.
H.C. van Bommel, *Catalogus van handschriften in de Bibliotheek Arnhem*, 1999, p. 145.